

HIJ HAD ACHTER ZIJN HUIS EEN
SCHUURTJE. DAT HAAST UIT
ELKAAR VIEL.

Kees zijn helper de doos toe, een blikken met een hollend paard er in geslagen en zijn vingers knepen er een propje tabak uit, dat hij langzaam tusschen de voortanden stak om het dan met den mond half open en een nonchalanten tongzwaai in zijn wang te duwen. Hij zei er geen dankje voor en dat hoefde ook niet; maar even voor 't „fluiten” stopte hij en ging groot stappend, dieper den hoek in, nam er Kees' lompijgen jas en olieklamme pet van den spijker en gaf ze hem aan.

Als er gefloten werd, ging hij de bankwerkerij uit met een twintig andere jongens van de fabriek. Zij draafden dan den weg op naar de stad, schreeuwend en ravotend, soms in 't voortgaan een steenengevecht wagens of een hond doodsangst aanjagend.

En de bende ongewassen kinderen, have-loos in hun werkkleeren, was een oogenblik

uitgelaten in 't vooruitzicht van aardappels eten en een uur vrij af.

Kwart voor één sloegen in de achterbuurten hier en daar deuren dicht achter werkjongens, die zig-zag door de steegjes slenterden, een pijpje of een eindje sigaar rookend. Soms had er een 'n cent, die hij in een der kleine stinkende snoepwinkels op de toonbank legde, met een verlegen blik naar de vrouw die hielp — een zuurbol of pepermuntstok gaf — en met zoo'n schat ging hij welgemoed naar de fabriek.

Er waren heel wat werklieden als jongens begonnen bij Smitsers en Co. Sommigen hadden er een vak geleerd, en anderen brachten het niet verder dan sjouwer. De kans een vak te leeren was hun niet gunstig geweest; men had hen niet willen helpen, ze waren te dom om te leeren of hadden er geen lust toe gehad. De armsten onder de jongens werden sjouwers en die waren niet gezien onder de ambachtslui; maar hun vaders hadden meestal niet anders gedaan en zij verlangden niets anders.

Alleen de vaklieden wenschten beter voor hun jongens en als ze twaalf jaar waren brachten zij ze mee en leerden ze het vak. Ze leerden dan en verdienden tegelijkertijd, ofschoon Smitsers er niet vóór was, dat de werklieden jongens meebrachten. Die verknoeiden maar te veel en deden te weinig werk; doch als hem permissie gevraagd werd door flinke werklieden, die verstand van hun vak hadden stond hij wel toe en gaf twee derde van 't loon, dat voor losse jongens betaald werd.

Sjaontje was als sjouwer op de fabriek gekomen. 't Was wel een illusie van zijn moeder geweest, dat hij bankwerker worden zou; maar hij leerde liever niet, kreeg overigens weinig kans om een of ander werk te maken en gebeurde het eens, dan namen de arrogante jongens van vaste ambachtslui het hem af of werd hij door den baas weer ergens aan 't sjouwen gezet, wat hij niets erg vond.

Niemand hielp hem aan iets nuttigs — daarvoor was ook eigenlijk zijn „komaf” te min. Ze spraken altijd met een soort minachting van hem en als ze hem noodig hadden riepen ze: